

David verslaat Goliath, twee keer!

Het Byzantijnse en Perzische rijk verslagen door Arabische volken

Aan het einde van de oudheid waren er twee grootmachten in het Midden-Oosten: het Oost-Romeinse (Byzantijnse) Rijk en het Perzische Rijk. Deze beschavingen werden onder de voet gelopen door Arabische volken, die door Edward Gibbon werden omschreven als strijdvaardig en primitief, uit een woestijnachtig gebied. Hoe was dat mogelijk? Hoe konden woestijnvolken twee omringende grootmachten verslaan en in minder dan veertig jaar een enorm rijk vestigen dat zich uitstreckte over het Arabische Schiereiland, Noord-Afrika en een deel van Anatolië en Perzië?

‘Diplomatieke oplossingen’

16. Het vredesverdrag van 244 tussen Phillipus de Arabier en Sapor I
17. Het vredesverdrag van 298 tussen Diocletianus en Narses
18. Het vredesverdrag van 363 tussen Jovianus en Sapor II
19. Het vredesverdrag van 422 tussen Theodosius II en Bahram V Gur
20. Het vredesverdrag van 562 tussen Justinianus en Chosroes I
21. Het vredesverdrag van 628 tussen Heraclius en Kavad II

Bron: Inhoudsopgave van het boek van Beate Dignas and Engelbert Winter, *Rome en Perzië in de Late Oudheid. Buren en rivalen.* (Bron bewerkt door RB.)

bouwklassen die les krijgen over de oudheid. De les kan ook gebruikt worden voor (havo- en) vwo-brugklassen, mits de tekstbronnen geselecteerd worden op taalgebruik, de vragen goed gestructureerd zijn en meer hulp wordt geboden in het herkennen van de verbanden tussen de bronnen.

Tijdvak

Overgang van de Tijd van Grieken en Romeinen (3000 v. Chr. - 500 n. Chr.) naar de Tijd van monniken en ridders (500-1000).

Lesduur

Ongeveer 75 minuten.

Doelen van de les

De leerlingen kunnen verschillende verklaringen geven voor het feit dat het Byzantijnse en het Perzische Rijk geen stand konden houden tegen expanderende woestijnvolken. De leerlingen kunnen met behulp van informatie uit de (secundaire) bronnen en de verbanden daartussen de verklaringen reconstrueren.

Hoe?

Centraal staat de vraag hoe het kan dat woestijnvolken de grote beschavingen onder de voet liepen

en in een korte tijd een groot rijk opbouwden. Byzantium en Perzië waren in de zevende eeuw al verzwakt. De afzwakking van de grote rijken kende veel oorzaken: continue oorlogsvoering, invallen van andere volken, hongersnoden, interne strubbelingen en onvrede onder de bevolking vanwege religie zijn hiervan enkele voorbeelden. In deze situatie heeft het opkomende Arabische Rijk kunnen profiteren van de ligging (op de grens van deze onderlinge titanenstrijd) en van het nieuwe elan dat de islam bracht.

Met deze les wordt een handzaam overzicht van de oorzaken van de opkomst van de Arabische volken geboden. Hieronder staat één voorbeeld uitgewerkt van vragen die bij de bronnen kunnen worden gesteld. De overige vragen staan in het lesplan op de website van Kleio.

Stel als docent vragen aan de bronnen waardoor de leerlingen gedwongen worden na te denken over de relatie tussen de Byzantijnen en Perzen. Hiervoor moeten ze eerst een idee hebben wie de Perzen waren. Naast de achtergrondinformatie in de les kunnen de vragen hiernaast hierbij helpen.

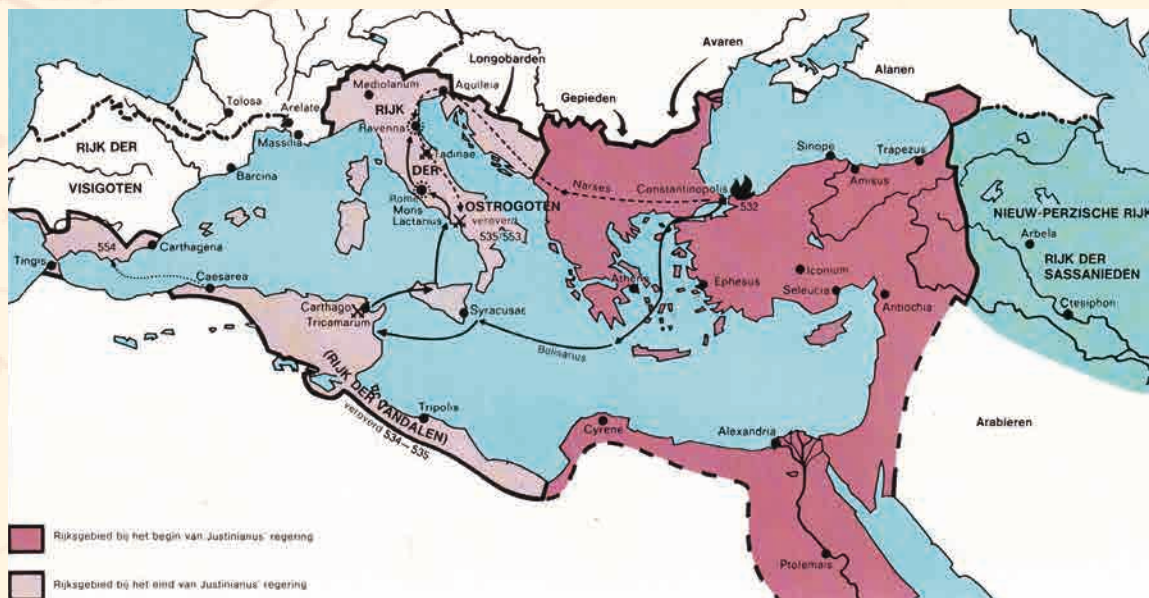
Bron 1

Wat?

De leerlingen geven een verklaring voor de opkomst van een nieuw (islamitisch) rijk aan het begin van de middeleeuwen, dat geografisch gezien tussen twee grote beschavingen in ligt. Het beeld dat van de oude rijken ontstaat, is dat ze niet meer zo sterk zijn als ze misschien wel lijken. Bij dit artikel horen meer bronnen die via internet te verkrijgen zijn.

Voor wie?

De les is geschikt voor de boven-

Robert Boonstra is docent geschiedenis aan CH Windesheim en redacteur van Kleio.

Kaart 1, Byzantium en Perzië.

Vragen bij kaarten 1 en 2 en bron 1.

- 1 Welke twee grote rijken zie je op kaart 1?
- 2 Bekijk de beide kaarten. Wat kun je over de kenmerken van de rijken zeggen?
- 3 Wat weet je over het linker rijk? (Kracht, sterke en zwakke punten.)
- 4 Bekijk bron 1. Wat kun je zeggen over de relatie tussen de twee rijken?
- 5 Bekijk nogmaals bron 1 (deze vraag wordt in de les op internet met andere bronnen gecombineerd) en kijk naar de grootte van de rijken op kaart 1. Wat kun je, op basis van wat je weet over het westelijke rijk, ook zeggen over het Perzische Rijk? (Kracht, sterkte etc.)

- 6 Wat kun je aan de hand van kaart 2 zeggen over de relatie tussen de twee rijken?
- 7 Kijk nog eens naar bron 1 en kaart 2. Welke problemen zullen de rijken hebben ervaren? (Wat gebeurde er in geval van oorlog?)
- 8 Bekijk 'Arabia' op kaart 2. Verschillende volken in dit gebied profiteerden van de oorlogen tussen de Romeinen (Byzantijnen) en de Perzen. Kun je met behulp van de route op kaart 2 een reden bedenken hoe ze beter van de oorlogen zouden kunnen zijn geworden?

Met deze bronnen ontstaat een beeld van twee machten die veel oorlogen voeren, maar ook economische banden hebben.

Wat gebeurt er als de Byzantijnen de Zijderoute niet meer kunnen gebruiken? Naar welke gebieden wijken ze uit? De gegevens uit deze bronnen worden gekoppeld aan bronnen over de ontwikkeling van de Arabische volken die bij het conflict tussen de Romeinen en Perzen betrokken raakten (als handelspartners en bondgenoten), en daardoor 'in de vaart der volkeren' werden meegenomen.

Wat levert het op?

Door vragen te stellen over de bronnen en de relatie tussen de bronnen aan te geven wordt een beeld gevormd van de toestand van het Byzantijnse en het Perzische rijk ten tijde van de opkomst van de islam. Leerlingen zien dat verschillende oorzaken een gebeurtenis of ontwikkeling in de hand kunnen werken. We hebben het over multi-causaliteit, bedoelde en onbedoelde gevolgen, lange en korte termijnontwikkelingen en over de afweging van de onderlinge relaties. ■

Kaart 2, de Zijderoute. De rode lijn is de oude handelsroute waarover luxegoederen als zijde, edelstenen, kruiden, verfstoffen en spiegels werden vervoerd.

De uitgewerkte les met opdrachten en de rest van de bronnen vindt u op de website www.vgnkleio.nl

